

NUKENTĖJUSIOJO NUO PREKYBOS ŽMONĖMIS IDENTIFIKAVIMO KORTELĖ

_____ (institucijos / organizacijos pavadinimas)

[vertinimo data ir vieta: _____]

[vertinimą atlikęs asmuo: _____
(vardas, pavardė, parašas)]

Telefonas ir el. pašto adresas _____

Nukentėjęs asmuo: _____
(lytis, gimimo data ir pilietybė)

_____ (paskutinė gyvenamoji vieta – m. (r.), šalis)

Vidaus prekyba Užsienio prekyba

Aplinkybės: _____
(nusikaltimo padarymo data ir vieta (-os) ir (arba) šalis (-ys))

Pagalba: _____

Pranešta: _____ (data)

Policijai Prokuratūrai Nevyriausybinei organizacijai Tarptautinei migracijos organizacijai

Patvirtinta Nepatvirtinta

Užpildytas Nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis identifikavimo kortelės priedas pridedamas.

Institucijos, organizacijos vadovas: _____
(vardas, pavardė, parašas)

NUKENTĖJUSIŲJŲ NUO PREKYBOS ŽMONĖMIS IDENTIFIKAVIMO KORTELĖS PRIEDAS

A) LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMASIS KODEKSAS

147 straipsnis. Prekyba žmonėmis

1. Tas, kas pardavė, pirkė, kitaip perleido ar įgijo, verbavo, gabeno ar laikė nelaisvėje žmogų panaudodamas fizinį smurtą ar grasinimus arba kitaip atimdamas galimybę priešintis, arba pasinaudodamas nukentėjusio asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba panaudodamas apgaulę, arba priimdamas ar sumokėdamas pinigus, arba gaudamas ar suteikdamas kitokią naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį, jeigu kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo, nesvarbu, ar jis sutiko, būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitais išnaudojimo tikslais, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki dešimties metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau nukentėjusiems asmenims arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dvylikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo priverstas tiesiogiai padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Trys prekybos žmonėmis sąvokos sudedamosios dalys:

- **nusikalstami veiksmai** (pardavė, pirkė, kitaip perleido ar įgijo, verbavo, gabeno, ar laikė nelaisvėje);
- **poveikio priemonės** (fizinis smurtas ar grasinimai arba kitaip atimta galimybė priešintis, arba pasinaudojimas nukentėjusio asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba panaudojant apgaulę, arba priimant ar sumokant pinigus, arba gaunant ar suteikiant kitokią turtinę naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį);
- **išnaudotojiškas tikslas** (kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitais išnaudojimo tikslais, arba įgyti nukentėjusio asmens organą, audinį arba ląstelių).

1. Nusikalstami veiksmai

Žmogų:

- pardavė
- pirkė
- kitaip perleido
- įgijo
- verbavo
- gabeno
- laikė nelaisvėje

2. Poveikio priemonės

Kaltininkas:

- panaudojo fizinį smurtą
- panaudojo grasinimus (psichologinį smurtą)
- kitaip atėmė galimybę priešintis (jei netinka pirmas ir antras šio punkto papunktis arba juos papildo)
- pasinaudojo nukentėjusio asmens priklausomumu
- pasinaudojo nukentėjusio asmens pažeidžiamumu
- panaudojo apgaulę
- priėmė pinigus
- sumokėjo pinigus
- gavo kitokią naudą
- suteikė kitokią naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį

3. Išnaudotojiškas tikslas

Kaltininkas žinojo arba siekė, kad:

- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis
- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas prostitucijai
- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas pornografijai
- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas kitoms seksualinio išnaudojimo formoms
- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą
- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas nusikalstamai veikai daryti
- nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas kitais išnaudojimo tikslais
- būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės

Pastaba. Prekybos žmonėmis atveju bus pažymėta bent po vieną nusikalstamų veiksmų, poveikio priemonių ir išnaudotojiško tikslo punktą.

157 straipsnis. Vaiko pirkimas arba pardavimas

1. Tas, kas siūlė pirkti, kitaip įgyti, pardavė, pirkė, kitaip perleido, įgijo, verbavo, gabeno arba laikė nelaisvėje vaiką žinodamas ar siekdamas, kad, neatsižvelgiant į vaiko sutikimą, jis būtų neteisėtai įvaikintas, išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai, kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitiems išnaudojimo tikslams, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau vaikų arba mažamečiui, arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo tiesiogiai priverstas padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Dvi vaiko (asmens iki 18 m.) pirkimo arba pardavimo sąvokos sudedamosios dalys:

- **nusikalstami veiksmai** (siūlė pirkti, kitaip įgyti vaiką, pardavė, kitaip perleido, įgijo, verbavo, gabeno arba laikė nelaisvėje vaiką)
- **išnaudotojiškas tikslas** (kaltininkas žinojo ar siekė, kad vaikas būtų neteisėtai įvaikintas, išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai, kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar

paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitiems išnaudojimo tikslams, arba kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės).

1. Nusikalstami veiksmai

Vaiką:

- siūlė pirkti
- siūlė kitaip įgyti
- pardavė
- pirkė
- kitaip perleido
- kitaip įgijo
- verbavo
- gabenė
- laikė nelaisvėje

2. Išnaudotojiškas tikslas

Kaltininkas žinojo arba siekė, kad:

- vaikas būtų neteisėtai įvaikintas
- vaikas būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis
- vaikas būtų išnaudojamas prostitucijai
- vaikas būtų išnaudojamas pornografijai
- vaikas būtų išnaudojamas kitoms seksualinio išnaudojimo formoms
- vaikas būtų išnaudojamas priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą
- vaikas būtų išnaudojamas nusikalstamai veikai daryti
- vaikas būtų išnaudojamas kitiems išnaudojimo tikslams
- būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės

Pastaba. Vaiko pirkimo arba pardavimo atveju bus pažymėta bent po vieną nusikalstamų veiksmų ir išnaudotojiško tikslo punktą.

B) RIZIKOS FAKTORIAI (dauguma atitinka nukentėjusiojo situaciją):

A) situacija prieš nusikalstamą veiką:

- suaugusio asmens:**
- nebaigtas vidurinis išsilavinimas / be profesijos / be darbo arba darbas su mažu užmokesčiu, t. y. neturi jokių pajamų arba turi labai mažas pajamas
- turi vaikų ar kitų nuo jo (jos) priklausančių asmenų
- skurdi gyvenamoji aplinka, nesutarimai su artimaisiais
- turi psichikos problemų (psichinio vystymosi sutrikimų, traumos)
- turi fizinės sveikatos problemų (fizinio vystymosi sutrikimai, traumos)
- turi skolų, ypač jei jos susijusios su verbuotoju
- nemoka užsienio kalbų arba kalbos šalies, į kurią kviečia vykti
- anksčiau patyrė smurtą
- nusikalstama praeitis arba ryšiai su nusikalsti linkusiais asmenimis
- rizika dėl lyties
 - moterys – ypač seksualiniam išnaudojimui, lengviems darbams, fiktyviai santuokai
 - vyrai – ypač sunkiems fiziniams darbams
 - neįgalūs asmenys – išmaldai prašyti
 - visi išvardyti – nusikalstamoms veikoms daryti (vagystėms), organams

- vaiko:**
- nelankymas mokyklos / blogi mokymosi rezultatai / jokios profesijos
- neturi jokių pajamų arba turi labai mažas pajamas
- turi vaikų ar kitų nuo jo (jos) priklausančių žmonių
- skurdi gyvenamoji aplinka arba iš vaikų namų
- turi psichikos problemų (psichinio vystymosi sutrikimų, traumos)
- turi fizinės sveikatos problemų (fizinio vystymosi sutrikimai, traumos)
- turi skolų, ypač verbuotojui
- nemoka užsienio kalbos arba kalbos šalies, į kurią kviečia vykti
- anksčiau patyrė smurtą
- nusikalstama praeitis arba ryšiai su nusikalsti linkusiais asmenimis
- rizika dėl amžiaus:
 - mažametis (ypač pornografijai, nelegaliam įvaikinimui (seksualiniam išnaudojimui, smulkiems darbams), išmaldai prašyti, nusikalstamai veikai daryti, organams)
 - nepilnametis (ypač seksualiniam išnaudojimui, nusikalstamai veikai daryti)

B) verbavimas, pervežimas, perdavimas:

- tikslas – darbas, meilė (partneris, gyventi kartu)
- verbuotojo siūlymas / įtikinėjimas vykti dirbti / vykti kartu gyventi praėjus trumpam laikui (laikotarpis gali būti įvairus) po pažinties ar susitikimo (pažįstamas asmuo)
- pasitikėjimas verbuotoju, emocinė priklausomybė
- bendravimo, judėjimo kontrolė, judėjimo laisvės apribojimas
- verbuotojo paslaugumas, pinigų davimas smulkioms išlaidoms, rūbams, grožio procedūroms
- nesutikus vykti, verbuotojo ir su juo susijusių asmenų grasinimai susidoroti su verbuojamuoju (-aja) ir (arba) jo (jos) artimaisiais, šantažas, fizinis smurtas
- kelionės organizavimas ir (arba) išlaidų padengimas
- asmens dokumento parūpinimas
- kelionės bilietų, kitų dokumentų parūpinimas
- asmens dokumento paėmimas
- kelionės bilietų, kitų dokumentų paėmimas
- asmens dokumento parūpinimo ir kelionės išlaidų apmokėjimas
- skola verbuotojui ar jo artimiesiems, draugams
- nepasirašytas joks dokumentas dėl įdarbinimo arba toks dokumentas suklastotas, pasirašyti dokumentai paimti
- patarimai, ką sakyti teisėsaugos pareigūnams (pasienyje ar vietos policijai)
- perdavimas kitiems asmenims palydėti, nuvežti ir (arba) pasitikti
- perdavimas kitiems asmenims už pinigus, daiktus, paslaugas

C) ypatumai išnaudojimo metu:

- asmens dokumento paėmimas, jei nebuvo paimtas anksčiau; suklastotų dokumentų panaudojimas
- kitas darbo pobūdis arba prastesnės darbo sąlygos negu buvo žadėtos
- prastesnės darbo sąlygos negu vietos gyventojams už analogišką darbą
- vertimas dirbti prieš valią kitomis sąlygomis ir (arba) be atlyginimo (pvz., liepia sumokėti esamą ar tariamą skolą), vykdyti nusikalstamą veiką ar atlikti kitus veiksmus)
- verčiama dirbti netrukus po atvykimo
- bendravimo apribojimas (telefono atėmimas, pokalbių ribojimas, izoliavimas nuo kitų asmenų)

- judėjimo laisvės apribojimas (turi ribotą pasirinkimą vietos ir laiko atžvilgiu arba visai jo neturi)
- nepaklusus psichinis ar fizinis smurtas, šantažas, seksualinė prievarta, grasinimai susidoroti su artimaisiais
- kiti darbuotojai patyrė psichinę ir (arba) fizinę prievartą
- baudų skyrimas už „nustatytos“ tvarkos nesilaikymą
- skolos didėjimas nurodant išgalvotas priežastis
- klaidingos informacijos apie įstatymais reglamentuotas darbuotojų teises ir darbdavių pareigas, policiją, migracijos tarnybas suteikimas
- gąsdinimas pažintimis teisėsaugoje bei pranešimu pareigūnams apie nelegalų buvimą ir (arba) darbą
- nuolatinis stebėjimas, leidimas išeiti tik su lydinčiu asmeniu
- viso ar didžiosios uždarbio dalies paėmimas ar didžiosios jo dalies atidavimas už gyvenamąjį plotą, maistą, rūbus ir pan.
- apgyvendinimas su kitais kartu dirbančiais asmenimis skurdžiomis sąlygomis ir (arba) gyvena ir dirba tose pačiose patalpose
- gyvena ir (arba) dirba nelegaliai
- dažnai keičiama gyvenama ir (arba) darbo vieta arba perduodami kitiems asmenims
- nežino adreso, kur gyveno ir (arba) dirbo
- izoliavimas nuo vietos kalbą mokančių asmenų, ypač nemokant reikiamos užsienio kalbos,
- pristatomas tas pats vertėjas, teisininkas ir (arba) globėjas visiems kartu dirbantiems asmenims

D) ypatumai nustatčius nukentėjusį nuo prekybos žmonėmis asmenį:

- fizinio smurto žymės
- sveikatos sutrikimai, somatinės ir lytiškai plintančios ligos, priklausomybė nuo žalingų įpročių
- psichologinio-emocinio smurto požymiai: psichinis nestabilumas, nervingumas, padidėjęs baimės jausmas, saugumo jausmo praradimas, visko neigimas, jautrumas, atsiribojimas, gėdos jausmas, savęs ir aplinkybių kaltinimas, nepasitikėjimas savimi ir kitais ir kiti
- psichikos ir elgesio sutrikimai: potrauminis sindromas, depresija, nerimas, depersonalizavimas, amnezija ir kt.
- Stokholmo sindromas (susitapatinimas su prekeiviu / išnaudotoju, psichologinė / emocinė priklausomybė, nelaiko savęs nukentėjusiu asmeniu)
- nepasitikėjimas savimi ir (arba) kitais
- bendravimo su viešomis organizacijomis (policija, pagalbą tokiems nukentėjusiesiems teikiančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitais) vengimas
- pagalbos atsisakymas, vengimas kalbėti apie savo būseną
- skirtingų arba išgalvotas istorijų apie išgyventą situaciją ir išnaudojimą pasakojimas